

БАГҖҖ СУЛТАНЛИ

ПОЛЯРНА НІЧ

ВАГІФ СУЛТАНЛИ

ПОЛЯРНА НІЧ

ПЕРЕДМОВА

«Бажання писати – хвороба душі,
Уміння писати – майже ліки»...

(с) А. Кузьмін

Збірка оповідань, яку написав сучасний азербайджанський письменник, філософ-екзистенціаліст, являє собою енциклопедію життєвої мудрості, що наповнена непідробною любов'ю до рідного краю, до історії, культури і традицій жителів цього краю.

З перших рядків розповіді заворюють простотою викладу і глибиною сенсу, змушують замислитися про швидкоплинність і унікальність буття, про глибину емоційних переживань головних героїв. Кожна нова прочитана сторінка «підсаджує на гачок» нашу уяву, утримує і не відпускає до завершення прочитання розповіді.

Всі рядки оповідань глибоко просякнуті почуттям людяності. Як позначав свою позицію Жан-Поль Сартр, єдиний, хто чітко висловлював свою приналежність до даного філософського напрямку, «екзистенціалізм – це гуманізм».

Автор оповідань, Вагіф Султанли, занурює нас світ «екзистенцій», де виявляються головні герої. Читач разом з героями виявляє себе в «прикордонному стані», перед лицем смерті, де світ стає «інтимно близьким». Людське існування – це буття, звернене в смерть.

Людина осягає свою сутність протягом усього життя і несе відповідальність за кожну вчинену ним дію, не може пояснювати свої помилки «обставинами». Людина – створює себе як «концепт». Зрештою, ідеальна свобода людини – це свобода особистості від суспільства.

Вагіф Султанли народився в 1958 році, в провінції Кюрдамір Азербайджанської Республіки. У 1981 році він закінчив філологічний факультет Бакинського Державного Університету. В даний час він є професором кафедри сучасної азербайджанської літератури Бакинського Державного Університету.

У 1995–1998 він працював в якості кореспондента в літературній американській програмі «Воля і Вільна Європа» редакція радіостанції в Азербайджані. Він був редактором головного журналу «Худаферін» (1995–1996), який видавався в Польщі та журналу «Араз» (1996–1997), який видавався в Швеції. В даний час він є редактором журналу «Азербайджанський світ», який виходить з 2002 року в США. Він автор книг: «Вигорілі зірки» (1988), «Море людей» (1992), «Ринок рабів» (1999), «Сон смерті» (2002), «Долина марності» (2010), «Пустеля війни» (2013) та інші романи та збірки оповідань.

Поряд з літературною діяльністю автор залучений в теоретико-естетичні проблеми мистецтва. Приклади його літературних пошуків критики «Літературний світ Мамеда Еміна Расулзаде» (1993), «Важка дорога подорожнього» (1996), «Обрії свободи» (1997), «Азербайджанська еміграційна література» (1998), «Літературно-теоретичні ілюстрації» (2000), «Берег успішного життя» (2004), «Освітні питання літературної критики» (2007), «Азербайджанське літературознавство» (2012), «Любов до незалежності» (2014).

Крім того, велика кількість авторських статей були опубліковані в пресі Азербайджану, Росії, Туреччини та європейських країн. Тепер є унікальна можливість і для українських читачів познайомитися з творчістю азербайджанського письменника та мислителя Вагіфа Султанли.

Нижче наведені висловлювання іноземних авторів і критиків про творчість Вагіфа Султанли:

«The great, intellectual, path-defining writer of Azerbaijanian modern literature» Prof. Dr. Eunkyung Oh (Seul, South Korea).

Видатний, високо освічений, письменник, який задає напрямок азербайджанської сучасної літератури.

Prof. Dr. Eunkyung O (Сеул, Південна Корея).

«Vagif Sultanly's figures and heroes are mostly owners of an inner dialog. Despite the torments and tragedies they are subjected to, they comprehend the essence of life as if through the prism of philosophy». Michael Brannock, writer (London, Great Britain). Дійові особи та головні герої творів Вагіфа Султанли в основному власники внутрішнього діалогу. Незважаючи на муки і трагедії, яким вони піддаються, розуміють суть життя немов через призму філософії.

Майкл Браннок, письменник (Лондон, Великобританія).

«Vagif Sultanly is certainly a novelist who captures your attention however far removed you are from Azerbaijan. His subject matter is always a story with universal appeal. His nuances of alienation and the deep wish to belong are woven into this tale with mastery. The constant suspense keeps you turning the pages. An excellent read!» Prof. Dr. Tamara Dragadze (London, Great Britain). Безумовно, Вагіф Султанли є письменником-романістом, який опановує вашу увагу, незважаючи на те, що ви далекі від реалій буттєвості Азербайджану. Предметом його оповідань незмінно є історії з універсальною привабливістю. Відмінною особливістю його творів є прагнення об'єднати відчуження і глибокі устремління з високою художньою майстерністю пера. Відмінного прочитання!

Prof. Dr. Тамара Драгадзе (Лондон, Великобританія).

Оповідання Вагіфа Султанли допомагають прояснити питання екзистенції етнічної ментальності в широкому сенсі, розкривають

сутність емоційного, ситуативного існування, прагнення до осмислення і свободи вибору. Кожен автор поняття етноментальність розуміє по своєму і вкладає в нього власний зміст, що призводить до складності розуміння цілісності цього питання. Пошуки спільного та відмінного дають зрозуміти, хто ми, українці, чим схожі та чим відрізняємося від тюрків в аспекті глибинних, світоглядних сутнісних характеристик.

Дуже важливо, що українські читачі вперше познайомляться з літературним доробком азербайджанського автора та матимуть нагоду доторкнутися до скарбниці тюркської культури, елементів сфери суспільного життя, проблематики системи цінностей, матимуть цілісну уяву про життя та побут людини у сучаснім Азербайджані.

*Здобувач кафедри філософії Запорізького національного
університету, дослідник тюркської соціальності*

Ніна Білокопитова

Стамбул, 2015 рік

БІЛА ДОРОГА

Ночами, стоячи на веранді, він дивився на біліючу в молочному місячному світлі дорогу. Починаючись з околиці села, ця біла дорога тяглася в саму глиб полинових рівнин. Легаючи ж в ліжку, закриваючи очі, він бачив уві сні білого коня, що скаче по білій дорозі. Щоночі білий кінь, їдучи в молочному світлі місяця, віддалявся все далі й далі. Куди скавав цей білий кінь по білій-білій дорозі в таку світлу ніч? І чому ночами не видно було кінця цієї білої дороги і неясним був її напрямок...

Ночами, уві сні, він боявся, що біла дорога закінчиться. Страх цей вселився в нього з того самого дня, коли торік голова Гачай відправив всіх колгоспних коней на м'ясо.

... У селі залишилося всього-навсього три коня. Один – Лятіфа. Його коня не чіпали, тому як Лятіф був єдиним пастухом на колгоспній фермі, до того ж постарів він зовсім і без коня йому було не обійтися. Інший – охоронця Закіра. Він сторожив конюшину близько виноградників, і йому теж необхідний бул кінь, щоб долати таку відстань. Третій був конем самого Назіра-кіши. Тільки Назір-кіши ані колгоспного стада не пас, ані конюшини не охороняв далеко за селом; ані батьківської потреби не знав.

Причина була в тому, що був він колгоспним ковалем і за все своє довге життя жодного дня не провів без коня. У селі всі, від малого до старого, знали, що Назір-кіши проживе без їжі, без води, але без коня і години не протягне.

Назір-кіши на селі був не тільки ковалем, з чиїм би конем чого б не сталося, вели до нього: «Прошу тебе, подивися, що з нею». Назір-кіши, відкривши коневі рота, спочатку оглядав його зуби, потім, розсунувши вії, оглядав кромку ока, потім нахилився, заглядав під живіт, і тільки після цього визначав, що з ним.

З того дня, як коней зібрали і відправили на забій, старий відчував, що голова Гачай не проти знести його «ковальську лавку»,

але поки не береться за це, чи то через те, що високо цінує коваля, чи то просто засмучувати його не хоче. Чекає, може, сам він усе зрозуміє. Однак, все розуміючи, Назір-кіши, тим не менш, знав і те, що, незважаючи на вік, йому важко буде залишитися без роботи, без справи своєї, от і все.

Вечоріло. Холодний осінній вітер, безжально обриваючи жовте листя з дерев, розкидав їх по вулицях. У блакитній небесній порожнечі, як сон, як видіння, погойдувалась біла хмара. Назір-кіши сидів у своїй «ковальській лавці». Погляд його був прикутий до неба, немов він боявся, що біла хмара зникне. Тупіт, що долинав зовні, вивів його із задуми. Піднявши голову, він глянув у відкрите вікно, на темніючий горизонт і на втомлену худобу, яка поверталася з випасу. Потім, пошукавши поглядом, знову знайшов шматочок хмари, на який дивився.

Він напружив легені. Так затягнувся цигаркою, ніби назавжди позбавлявся її. Димлячи цигаркою, він знову замислився, і, думки його йшли все глибше і в тих глибинах розмотувались, немов клубок, і він не міг знайти вже ані початку їх, ані кінця.

Нарешті, він важко підвівся з місця. Знявши з вішалки, надів свою стару, вицвілу куртку. Важко замкнувши двері, попрямував до будинку.

Назір-кіши постарів. Але сьогодні не старість турбувала його. Ця біда вже постаріла разом з ним за довгі роки. Не думав він сьогодні і про бездітність свою, бо і це горе він давно поховав у серці своєму, дуже давно. Навіть рана того болю вже заросла і забулася.

Цілий тиждень він нічого не робить. Був час, дотемна не згинав він колін, в день по тридцять-сорок коней підковував. А тепер? Хіба що проїджаючий вершник іноді загляне до майстра за чим-небудь, та зрідка з сусіднього села хтось навідається.

... Ось ця-то печаль і з'їдала заживо старого.

В ту ніч до ранку він не зміг заснути, ніби на голках спав, що впивалися в його тіло. Лише під ранок злегка задрімав.

І знову в молочному світлі ночі мчав білий кінь по білій дорозі. А хто той хлопець на білому коні у білій чусі?^[1] Як же обіймає він кінську гриву.

... Раптом і білий кінь, і хлопець у білій чусі розтанули в молочному місячному світлі. Що потім йому привиділося, що схопився він з ліжка і квапливо покликав дружину Зяріш:

– Стара, стара, подай мені штани, гнідого повели.

Зяріш безмовно спала, і на мить старому здалося, що вона – дитина, нетяма, в душі її не знайшли собі місця поки ні горе, ні печаль, тому що тільки такий нетяма може спати так тихо і спокійно.

Але Зяріш прокинулася. Прокинулася і нічого не зрозуміла. Вона вирішила, що його мучить кошмар або ж з глузду з'їхав.

І Зяріш злякалася. Злякалася сидячого в білій білизні в кутку на ліжку чоловіка, з яким стільки років лягала в одне ліжко. Ніби окріп їй на голову вилили. В одну мить перед очима в неї пронеслося стільки химерно-дивних картин. В одній з них Зяріш побачила, як дружина Гара Саміда Ерга-Сона, підхопивши поділ, вийшла на село, і, бігаючи туди-сюди по вулиці, кричить:

«Гей, люди, Назір-кіши з глузду з'їхав, Назір-кіши став божевільним, божевільним, божевільним...»

– Стара, стара, чому ти дала відвести гнідого, дозволила дім мій зруйнувати?

Зяріш знову промовчала, втупившись на рот чоловіка. Вона поки нічого не розуміла, і у вухах її стояв крик дружини Гара Саміда Сона-Іноходка. Цей крик, ударившись об скелю, об камінь або об гору, розсипався відлунням:

«Гей, люди, Назір-кіши збожеволів, збожеволів, збожеволів...»

– Стара, стара, чого мовчиш, не з тобою я? Навіщо віддала гнідого, навіщо дім мій зруйнувала, стара?

Зяріш раптом прийшла в себе:

– Та що за гнідий, хто повів, коли, що ти говориш, кінь тебе брикнув або що...

– Стара, стара...

Назир-кіши, відштовхнувши стару в сторону, в білому спідньому одязі вийшов у двір.

Ніч була місячною. Білили в молочному місячному світлі дороги, що йдуть від околиці села в саму глиб полинових рівнин. Але тепер старий навіть не глянув на біліючі дороги.

Очі його, квапливо пошукавши в молочному місячному світлі гнідого, знайшли його. Гнідий спокійно щипав траву. Серце його забилося, він зрадів, як дитина. Радів, що не відвели гнідого, що він у дворі.

Роздягнений пішов він до ясел. Обійнявши теплу шию гнідого, заплакав, як дитина, потім поцілував коня в морду, в очі, погладив спину, гриву.

Старий подумав, що гнідий щасливий і безтурботний, не втручається у справи мирські, опустивши голову, живе собі бездумно. Світ перевернеться, а йому все дарма. І, гладячи кінську гриву, подивився він на біліючу в місячну ніч дорогу. Ніби боявся, що вона закінчиться. Він і сам не розумів, як раптом з'явився цей страх, увійшов в кров і мозок його. Дороги тяглися, тяглися і танули в темряві. Всякий раз, дивлячись на ці дороги, старий згадував свої дитинство і юність. Йому здавалося, що дорога нагадує життя людське. У світі є багато речей, яким немає кінця. Є й дороги нескінченні. Нехай і не зустрічав старий такої дороги, але уявити собі не міг. А доріг, що мають кінець, знав він безліч. Ось і кінець біліючої зараз в темряві дороги добре був йому відомий. Він знав, що дорога ця закінчується біля кладовища за селом. І ночами уві сні він побоювався такого закінчення білої дороги.

На ранок Назир-кіши не зміг піднятися з ліжка і три дні після цього пролежав на одному боці. Рівно три дні старий горів у лихоманці. Ніби багаття розпалили у нього всередині. Його мучили плутані сні. Прокидаючись, бачив він Зяріш біля ліжка. І кожен раз погляд його ковзав по обличчю її, волосся і зупинявся на очах. Очі Зяріш були сумні, звузились від горя, втомились від очікування. Дивлячись в очі

Зяріш, зустрічаючись з її сумним поглядом, він чомусь почувався винним.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

ВАГІФ СУЛТАНЛИ

ПОЛЯРНА НІЧ

Примечания

1

Чуха (тюрк. – сукно), або чоха, чоловічий приталений верхній одяг типу черкески у народів Кавказу.

[Повернутися](#)